

	Bezpośrednie przeżycie	Forma pomocy
5-8 lat	Dziecko choć już rozumie zarówno zjawisko śmierci oraz wszystkie jej aspekty, to nie posiada jeszcze pełnej umiejętności radzenia sobie z powstałymi trudnymi emocjami. Dlatego w dalszym ciągu nie posiada umiejętności radzenia sobie z zaistniałą trudną sytuacją. Interesuje się bardziej niż dotychczas zjawiskiem śmierci, ale tylko w aspekcie biologicznym. U dziecka dość często w tym stadium żałoby można dostrzec: płacz w samotności, dużą idealizację zmarłej osoby, nie małe poczucie winy, silną agresję lub jeszcze inne uczucia⁴. Pojawia się negacja jako mechanizm obronny⁵.	Dobra komunikacja, tj.: mówienie wprost o śmierci w atmosferze szczerości, miłości i zaufania, używając zawsze języka zrozumiałego dla dziecka. Zrozumienie i przyjęcie decyzji dziecka odmawiającej dalszego prowadzenia rozmowy dotyczącej osoby zmarłej. Liczenie się nie tylko z poczuciem winy, ale i nawet silnej agresji ze strony dziecka. Pełne zrozumienie zaistniałej sytuacji. Podjęcie próby (PORADY) ukazywania radzenia sobie z istniejącym smutkiem i żalem.
8-12 lat	Śmierć najbliższej osoby (rodzica) powoduje w nich jeszcze dziecięce reakcje, to ukrywają je za murem niezależności i pozornej obojętności, by nie zachowywać się jak dziecko. Pojawiają się silne emocje, które często przeradzają się w zachowania buntownicze, które dają im poczucie siły i niezależności. Zamiast zrozumienia i troski dzieci otrzymują najczęściej upomnienia i kary, co jeszcze bardziej potęgują ich bunt. Nie akceptują swojej bezsilności, więc zaczynają nadmiernie opiekować się bądź kontrolować innych. Nierzadko także przesadnie skupiają uwagę na własnym zdrowiu. Mogą okazać swój żal i smutek, tylko wówczas, gdy zdobędą poczucie bezpieczeństwa – ks. P. Krakowiak⁶.	W dalszym ciągu zapewnienie dziecku bezpieczeństwa. Nie uleganie prowokacjom, jakie wypływają ze strony dziecka. Uniemożliwienie dziecku wejścia w rolę dorosłego, gdzie by zostało obciążone nowymi (wieloma) obowiązkami. Stawianie granicy agresji, której źródłem jest przeżywana tęsknota za osobą zmarłą.